

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний вищий навчальний заклад
«Національний гірничий університет»
Інститут гуманітарних проблем

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
для організації самостійної роботи студентів
з дисципліни «Політологія»
(модульний варіант)

Дніпропетровськ
НГУ
2012

Навчально-методичний комплекс для організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Політологія» (модульний варіант) / Упоряд.: Б.О. Галь, О.В. Єгорова, М.В. Зенкін, Д.В. Колісник, А.В. Поух, В.Ю. Пушкін. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 30 с.

Упорядники: Б.О. Галь – канд. іст. наук, доц.
О.В. Єгорова – канд. іст. наук, доц.
М.В. Зенкін – канд. іст. наук, доц.
Д.В. Колісник – канд. іст. наук, доц.
А.В. Поух – канд. іст. наук, доц.
В.Ю. Пушкін – канд. іст. наук, професор

Рекомендовано редакційною радою ДВНЗ «НГУ» (протокол 3: від 26.06.2012 р.)

Відповідальний за випуск завідувач кафедри історії та політичної теорії,
проф. В.Ю. Пушкін

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТ І НАВЧАЛЬНІ ЦІЛІ ЛЕКЦІЙНИХ МОДУЛІВ.....	5
РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»	7
КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ	8
РЕФЕРАТИ	9
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.....	12
ПИТАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ.....	14
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	29

ПЕРЕДМОВА

Політологія як навчальна дисципліна висвітлює теоретичні і практичні проблеми політичної науки, дає інформацію про політичні інститути; права, свободи, обов'язки громадян; участь особи в політичному житті; політичну культуру суспільства; сучасні політичні доктрини; світовий політичний процес. Головне завдання дисципліни полягає у набутті знань про політику на основі узагальнення достовірних фактів.

Основна мета політології – навчити особу адекватно орієнтуватися в складній соціально-політичній обстановці, представляти і захищати свої інтереси, погоджувати їх з інтересами й правами інших людей, допомагати кожному правильно усвідомлювати існуючий суспільний і політичний лад, досягнути своє місце і роль у державі, свої права, свободи, а також обов'язки.

Після закінчення програми навчання з політології кожен студент зобов'язаний знати:

- *основні положення політичної теорії;*
- *основні поняття й категорії політології;*
- *роль політики в житті людини та суспільства;*

вміти характеризувати:

- *політичний стан суспільства;*
- *політичні інтереси суб'єктів політики;*
- *діяльність суб'єктів політичних відносин;*

уміти аналізувати:

- *політичні системи країн світу;*
- *державний устрій та інших країн світу;*
- *політичні процеси в Україні та інших країнах.*

Інтегрованим результатом навчальної діяльності студентів з політології має бути політична компетентність. Навчання здійснюється у межах кредитно-модульної системи. Зміст курсу поділений на 2 модулі. З кожного модуля викладач читає тематичні лекції, організовує практичні заняття, консультації, керує самостійною роботою студентів. Протягом навчальної чверті студент складає лекційний та практичний модулі, відповідає на семінарських заняттях. Оцінки, зароблені на семінарах, додаються до результатів модульних робіт і можуть сприяти їх підвищенню. Студент може за власною ініціативою підготувати реферат, захист якого теж може сприяти підвищенню підсумкової оцінки.

Теми, види і форми практичних занять, рефератів, контрольні питання та завдання, а також декілька моделей практичних контрольних робіт для самостійної роботи різного рівня складності наводяться у даному навчально-методичному комплексі. У кінці видання подано перелік літератури для підготовки до модулів і практичних занять.

ЗМІСТ І НАВЧАЛЬНІ ЦІЛІ ЛЕКЦІЙНИХ МОДУЛІВ

Модуль I. Політика як суспільне явище

Предмет політології. Зародження політичних ідей та їх розвиток у стародавньому світі. Західноєвропейська політична думка в часи Середньовіччя. Політичні вчення епохи Відродження та Нового часу. Основні напрями західноєвропейської політичної думки ХІХ – початку ХХ ст.

Походження і сутність політики. Суб'єкти, види, функції політики.

Політична влада: основні концепції влади. Джерела, форми, ресурси, типи влади. Поняття, ознаки і типи легітимності політичної влади.

Особа як суб'єкт політики. Основні типи й види політичної поведінки. Політична соціалізація особи. Політичні еліти: поняття і сучасні концепції політичних еліт. Типологія та шляхи формування політичних еліт. Політичне лідерство: сутність, витоки і функції політичного лідерства. Типологія та механізм формування політичного лідерства.

Політична культура: сутність і структура політичної культури. Політична свідомість як елемент політичної культури. Типи і функції політичної культури. Сучасні ідейно-політичні доктрини й ідеологія: лібералізм, консерватизм, комунізм, соціал-демократизм.

Навчальні цілі: з'ясувати генезису політичних ідей, основні етапи їх розвитку; розглянути основні парадигми і шкіл сучасної політичної науки; різноманітні концепції поняття політики, її суб'єктів та функцій; зв'язок політики з іншими сферами суспільного життя; сутність, зміст і механізм здійснення політичної влади; ознайомитись з різними концептуальними підходами до влади; вивчити структуру, суб'єкти політичної влади; принцип поділу влади, ефективність і легітимність влади; з'ясувати зміст, структуру і функції політичної культури; сутність, етапи і фактори політичної соціалізації; розкрити основні типи політичної поведінки; охарактеризувати провідні політичні ідеології сучасності; ознайомитися з підходами до визначення понять правлячої еліти та політичного лідерства.

Модуль II. Інституалізовані форми політики

Сутність і значення системного аналізу політики: концепція політичної системи Д. Істона, модель політичної системи Г. Алмонда.

Держава як головний інститут політичної системи суспільства. Сутність, ознаки та функції держави. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади. Форми держави. Форма адміністративно-територіального устрою. Форма правління. Політичний режим. Організація державної влади в Україні.

Правова держава та громадянське суспільство. Проблеми становлення правової держави і громадянського суспільства в Україні.

Політичні партії і партійні системи: сутність, генезис, функції і типологія політичних партій та партійних систем. Основні типи сучасних виборчих систем. Політична реформа в Україні. Партійна й виборча система в Україні. Групи інтересів: поняття, функції і типологія груп інтересів. Політичне представництво груп інтересів. Групи інтересів у сучасній Україні.

Навчальні цілі: розглянути структуру, функції і типи політичних систем; особливості формування і функціонування тоталітарних, авторитарних і демократичних політичних режимів; ознайомитись з теоріями та моделями демократії; розкрити особливості держави як інституту політичної системи; розглянути форми правління і адміністративно-територіального устрою; з'ясувати принципи і цінності правової та соціальної держави, взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства; проаналізувати природу партії як політичного інституту, типологію партій і партійних систем, специфіку української партійної системи.

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Модулі	Змістові модулі	Розподіл часу		
		Аудиторні	Самостійна робота	Загальний
1	2	3	4	5
Лекції – 2 години на тиждень				
№1	1. Ідейні джерела політології.	-	4	4
	2. Політологія як наука та навчальна дисципліна. Політика і політичне життя суспільства	2	2	4
	3. Політична влада. Еліти і лідерство.	2	4	6
	4. Політична система суспільства. Політична культура.	-	4	4
	5. Держава як головний інститут політичної системи суспільства.	2	4	6
	6. Політичні режими. Демократія.	4	4	8
	7. Правова держава та громадянське суспільство.	2	2	4
	8. Політичні партії та партійні системи.	2	4	6
	9. Вибори та виборчі системи.	2	2	4
	Лекційний модульний контроль	2	2	4
	Разом	18	32	50
Семинарські заняття – 1 година на тиждень				
	1. Ідейні джерела політології	2	4	6
	2. Політична влада та режими	2	2	4
	3. Держава і громадянське суспільство.	1	3	4
	4. Політичні партії та виборчі системи.	1	3	4
	Модульний контроль семінарських занять	2	4	4
	Разом	8	14	22
	Разом по дисципліні	26	46	72

Нормативна форма підсумкового контролю – екзамен. Підсумковий контроль здійснюється як комплексне оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу з політології через визначення середнього балу на підставі результатів модульних контрольних заходів, відповідей на семінарах.

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Види залікових модулів і форма контролю

Контрольні заходи з дисципліни «Політологія» складаються з поточної, модульної та підсумкової перевірки знань.

Поточний контроль – це оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення кожного аудиторного навчального заняття (лекція і практичні заняття). Засоби поточного контролю визначаються викладачем.

Модульний контроль – оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу залікових модулів. Модульний контроль здійснюється двічі за період навчання і оцінюється в балах за національною, загальноєвропейською і кафедральною системами.

Результати роботи на семінарах та можливого захисту реферату додаються до результатів лекційного та практичного модульних контролів.

№ п/п	Види залікових модулів	Форми контролю
1	Лекційний	Лекційна модульна робота
2	Практичний	Написання модульного контролю з опрацювання запропонованої викладачем теми.

ШКАЛИ ОЦІНОК

№ п/п	Національна	Європейська за шкалою ESTS	Кафедральна
1	5 – відмінно	A	91 – 100 балів
2	4 – добре	BC	76 – 90
3	3 – задовільно	DE	61 – 75
4	2 – незадовільно	FX	45 – 60
		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)	до 40

Підсумковий контроль – це самостійна робота, яка узагальнює знання студента з усього курсу політології. Методичний комплекс пропонує декілька моделей практичних контрольних робіт різного рівня складності. Кожен викладач самостійно визначає, який рівень контрольної роботи обрати для тієї чи іншої студентської групи. Складання лекційного та практичного модулів здійснюється наприкінці чверті, а захист рефератів відбувається під час семінарів та консультацій.

Студент має право перескласти заліковий модуль один раз.

Підсумкова оцінка проставляється після завершення викладання дисципліни і визначається за результатами усіх форм контролю.

При незадовільній оцінці з будь-якого залікового модуля студент має складати екзамен. Студенти, які бажають підвищити підсумкову оцінку, також мають право складати екзамен.

Тести для самопідготовки й самоконтролю з усіх тем курсу можна знайти в практикумі з дисципліни «Політологія» (частина 3 комплексу навчально-методичної літератури), виданому за редакцією В.Ю. Пушкіна у 2001 році в НГУ.

РЕФЕРАТИ

Загальні положення

Високий рівень поінформованості суспільства ставить перед сучасними вищими навчальними закладами завдання, пов'язані з розвитком творчого підходу студентів не тільки до засвоєння програмного матеріалу, але й до виконання індивідуальних завдань. А тому метою гуманітарної освіти є розвиток у студентів навичок роботи з основною і додатковою літературою, першоджерелами, монографіями та науковими публікаціями у періодичних виданнях. У процесі самостійної роботи формуються творчі навички, які мають практичне значення: *зробити історіографічний огляд літератури; визначити методи дослідження, які використовуються авторами, та способи аргументації ними наукових положень; навчитися робити висновки, а також висловлювати свою точку зору з розглянутих питань.*

Велике значення у світлі цього положення має реферативний метод навчання. Основні вимоги до організації цієї роботи зі студентами такі: *виявлення їх творчих здібностей при розкритті теми реферату; диференційований підхід, який передбачає наявність завдань різних рівнів складності; визначення критеріїв оцінювання; апробація роботи.*

Реферат з політології – це індивідуальне завдання, яке є самостійним дослідженням змісту джерел інформації та стислий виклад результатів дослідження у письмовому вигляді. У рефераті наводяться різні точки зору, концепції політологів щодо політичної проблеми, а також власні погляди на її розв'язання.

Студенту дається можливість вибрати тип реферату з наведених нижче:

1. *Реферат статті.*
2. *Реферат, в якому виклад матеріалу носить проблемно-тематичний характер.*
3. *Реферат-практикум, спрямований на вироблення у студента навичок і вмінь при розв'язанні політичних питань.*

Апробація підготованого матеріалу можлива у формі виступів на семінарах і конференціях, усного захисту (за графіком прийому завдань модульного контролю).

Обсяг реферату становить до 15 сторінок друкованого тексту, залежно від теми. Термін виконання визначається викладачем відповідно до індивідуального навчального плану.

Тематика рефератів

Вибір теми. Тематика рефератів визначається викладачем. Вибір моделі реферату враховує ступінь підготовки студента до самостійного аналізу наукових проблем. Вибір теми має враховувати інтерес до відповідної проблематики та її всебічне опрацювання.

Реферат може бути виконано в одному з двох варіантів.

Реферат №1 являє собою роботу на тему: **«Політичне життя і політичний устрій...» (однієї з держав сучасного світу)** з його наступним захистом. Державу для дослідження кожен студент погоджує з викладачем. Роботи з повторенням одних і тих самих держав в одній групі не допускаються.

План реферату № 1:

1. Коротка довідка про державу та її роль у сучасному світі.
2. Основні положення конституції держави.
3. Вищі державні органи влади: їхнє формування, повноваження, структура (схема).
4. Форма держави:
 - Форма адміністративно-територіального устрою.
 - Форма правління.
 - Тип політичного режиму.
5. Модель виборчої системи.
6. Основні політичні партії (правляча, опозиція).
7. Тип партійної системи.
8. Тип політичної системи та її характеристика.
9. Список використаної літератури.

Реферат №2 виконується на тему **«Порівняльна характеристика політичного устрою держав:...»** (за погодженням з викладачем).

План реферату №2

1. Формування вищих органів державної влади (накреслити схеми й визначити модель виборчої системи).
2. Форма держав.
 - Форма адміністративно-територіального устрою.
 - Форма правління.
 - Тип і характеристика політичного режиму.
3. Партійна система:
 - Розстановка політичних партій у парламенті за підсумками останніх виборів; визначити правлячу й опозиційну партії.
 - Тип партійної системи.
4. Висновки: спільне та особливе в політичному устрої держав.
5. Список використаної літератури.

Методичні рекомендації до написання реферату

Етапи роботи над рефератом

Вибір теми.

Підбір і вивчення основних джерел з обраної теми. Як правило, під час підготовки реферату використовується від 8 до 10 різних джерел – монографій, статей, документів.

Складання бібліографії.

Опрацювання і систематизація інформації.

Розробка плану реферату.

Написання реферату.

Структура навчального реферату

Титульна сторінка

На першій сторінці реферату (титульній) друкуються: назва Міністерства, навчального закладу, факультету чи інституту, кафедри, тема реферату (або автор та назва статті), прізвище й ініціали, курс, академічна група студента-виконавця, прізвище й ініціали, вчений ступінь, звання та посада наукового керівника, назва населеного пункту (м. Дніпропетровськ), рік написання.

Зміст. На другій сторінці подається зміст, в якому послідовно вказують назви розділів реферату, сторінку, на якій він розкривається.

Вступ. Вступ до реферату складає, як правило, 1 – 2 сторінки, де стисло викладається постановка обраної теми (актуальність, огляд літератури), формулюється мета й завдання реферату, наводяться джерела його написання, окреслюється внутрішня структура.

Основна частина. Кожний її розділ, що розкриває певний аспект проблеми або одну з її сторін, є логічним продовженням попереднього. В основній частині можуть бути подані таблиці та схеми. Обсяг кожного пункту може становити 2 – 4 сторінки.

Висновки. Завершується реферат короткими, але конкретними висновками, обсягом до однієї сторінки тексту.

Список використаної літератури.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінар (у перекладі з латинської означає «школа поглиблення знань») має двояку структуру – самостійне вивчення студентом програмного матеріалу й обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності.

Семінарське заняття №1

Тема: Виникнення та основні етапи розвитку політичної науки

1. Політична думка стародавнього світу й середньовіччя:
 - погляди Конфуція на співвідношення етики й політики;
 - погляди Платона й Аристотеля на форми державного правління та устрою;
 - політична філософія Фоми Аквінського.
2. Політичні вчення Західної Європи XVI – XIX ст.:
 - основні принципи політики, обґрунтовані Н. Макіавеллі в праці «Державець»;
 - концепції природних прав і суспільної угоди (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо);
 - концепція поділу влади (Дж. Локк, Ш. Монтеск'є);
 - концепції народного суверенітету (Ж.-Ж. Руссо);
 - концепція правової держави (І. Кант);
 - теоретичні положення концепції громадянського суспільства (Г.В. Гегель);
 - теорії демократії (А. Токвіль, Д. Медісон, Т. Джефферсон, А. Гамільтон);
 - класичний утопічний соціалізм (Анрі де Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен) і марксизм (К. Маркс і Ф. Енгельс).
3. Формування сучасної політичної науки (XX ст.):
 - теорії еліт (В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс, М. Вебер);
 - нові концепції та теоретичні моделі демократії (Й. Шумпетер, Р. Даль, С. Хантінгтон);
 - теорія тоталітаризму (Х. Арндт, Ф. Хайек, К. Фрідріх, З. Бжезинський);
 - теорії постіндустріального суспільства (К. Поппер, А. Белл, Р. Арон, Дж. Гелбрейт, О. Тоффлер).

Семінарське заняття №2

Тема: Політична влада

1. Влада: концепції походження, структура і функції.
2. Теорія легітимності М.Вебера.
3. Теорія еліт і політичного лідерства.

Семінарське заняття №3

Тема: Держава і громадянське суспільство

1. Походження і сутність держави.
2. Структура держави (голова держави, парламент, уряд, судова система).
3. Форма адміністративно-територіального устрою держави (конфедерація, федерація, унітарні держава).
4. Форма правління (монархія, республіка).
5. Політичний режим (тоталітарний, авторитарний, демократичний).
6. Правова держава та громадянське суспільство.

Семінарське заняття №4

Тема: Політичні партії та виборчі системи

1. Політична партія: ознаки, функції, структура.
2. Сутність і різновиди партійних систем.
3. Виборчий процес: принципи організації та основні етапи.
4. Виборчі системи (мажоритарна, пропорційна, змішана).

Семінар-конференція

Тема: Становлення і розбудова незалежної української держави

(для студентів усіх спеціальностей)

1. Українська держава – наслідок політичного самовизначення українського народу:
 - Основні віхи боротьби українського народу за свою державність.
 - Декларація про державний суверенітет і проголошення незалежності України.
 - Міжнародне визнання України.
2. Розбудова системи державної влади:
 - Умови та особливості державотворення в Україні.
 - Конституція України про основні засади суспільного і політичного устрою.
 - Центральні органи влади в Україні.
 - Система стримувань і противаг.
3. Формування органів державної влади на місцях і система місцевого самоврядування:
 - Вибір форми державно-територіального устрою України.
 - Регіональні, місцеві органи державної влади в Україні та місцеве самоврядування.

ПИТАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МОДУЛЮ

1. Розкрийте зміст понять:

Абсентеїзм.	Авторитаризм.	Анархія
Влада	Громадянське суспільство.	Демократія.
Держава.	Державна влада.	Електорат.
Імпічмент.	Клептократія.	Консенсус.
Конфедерація.	Легітимність влади.	Монархія.
Олігархія.	Опозиція.	Охлократія.
Партійна система.	Плюралізм	Плюралізм.
Політика	Політична партія.	Політична система.
Політична соціалізація.	Політичне життя.	Політичний режим.
Правова держава.	Республіка.	Толерантність.
Тоталітаризм.	Федерація	Фракція

2. Заповніть таблицю.

Гілки влади	Їх функції (повноваження)
-------------	---------------------------

3. Вкажіть види влади за їх ресурсами.

1. Економічна	4. Інформаційна
2. Виконавча	5. Силова
3. Демократична	6. Легітимна

4. Які ознаки притаманні тоталітарному режиму?

5. Назвіть передумови демократії.

1. Економічні	4. Наукові
2. Соціальні	5. Культурні
3. Демократичні	6. Релігійні

6. Визначте політичний режим кожної країни.

1. Фінляндія	1. Демократична
2. Германія	2. Авторитарна
3. Іран	
4. Саудівська Аравія	
5. Великобританія	

7. Вкажіть умови, необхідні для формування плюралізму в суспільстві?

1. Наявність цензури.
2. Наявність розвинутої соціальної структури суспільства.
3. Наявність різних політичних сил.
4. Відчуження суспільства від політичної влади.
5. Наявність правової держави.

8. Функція політичної соціалізації вміщується:

1. У визначенні програм і цілей розвитку суспільства.
2. У розробці єдиної ідеології для усіх громадян.
3. У залученні індивідів і груп до певної політичної культури.

9. Назвіть модель виборчої системи:

- а) обраним вважається той, хто випередив супротивника хоча б на один голос

б) мандати розподіляють пропорційно голосам, які отримали партії та коаліції

10 Вкажіть ознаки республіки.

1. Виборність влади на певний строк.
2. Влада передається у спадщину.
3. Влада не залежить від народу.
4. Влада відповідальна перед виборцями.

11. У чому сутність президентської влади?

1. У державі жорсткий розподіл гілок влади.
2. Президент є головою держави.
3. Президент є головою уряду і головою держави.
4. Президент має право вето.
5. Президент призначає прем'єр-міністра.
6. Президент є головою правлячої партії та керується її курсом.

13. Заповніть таблицю.

Суб'єкти влади	Структура державної влади
----------------	---------------------------

14. Вкажіть види влади за їх функціями.

1. Законодавча	4. Виконавча
2. Демократична	5. Легітимна
3. Інформаційна	6. Судова

15. Які ознаки притаманні авторитарному режиму?

16. Назвіть основні демократичні засади.

1. Народ – джерело влади.
2. Підкорення більшості меншості.
3. Вільні, загальні вибори.
4. Гарантії прав і свобод громадян.
5. Централізація управління.

17. Визначте елементи політичної системи.

1. Політичний режим.
2. Політична організація.
3. Політичні відносини.
4. Політичний менеджмент.
5. Політичні норми, традиції.
6. Політична культура.

18. Що зумовило становлення політичної науки?

1. Необхідність укріплення влади монархів.
2. Великі географічні відкриття.
3. Перетворення публічної політики у самостійну сферу життя суспільства.
4. Розвиток науково-раціоналістичної методології.
5. Виникнення приватної власності.

19. У чому відмінність тоталітарного режиму від авторитарного?

1. Допускає обмежений плюралізм.
2. Повний державний контроль над економікою.
3. Заборона або відсутність опозиції.

4. Дозволене лише те, що наказано.
5. Дозволене все, крім політики.

20. Вкажіть типи партій, за принципами їх організаційної структури.

1. Правлячі.	4. Опозиційні.
2. Масові.	5. Кадрові.
3. Централізовані.	6. Децентралізовані.

21 Вкажіть у таблиці особливості формування органів влади.

Форма правління	Президент	Уряд	Парламент
Парламентська республіка			
Президентська республіка			
Президентсько-парламентська республіка			

22. Які положення є вірними:

1. В Японії – багатопартійна система з домінуючою партією.
2. У Франції – двопартійна система.
3. У Германії – трьох партійна система
4. У США – біпартійна система.
5. В Україні – багатопартійна система.

24. Заповніть таблицю.

Форми влади	Структура політичної влади
-------------	----------------------------

25. Які види влади стримують одна одну згідно принципу розподілу влад?

1.
2.
3.

26. Які ознаки притаманні демократичному режиму?

1.
2.
3.

27. Чим відрізняється авторитарний режим від тоталітарного?

1. Допустимий обмежений плюралізм.
2. Відчуження громадян від політики.
3. Контроль держави над економічною сферою життя суспільства.
4. Опозиція знаходиться під контролем влади.
5. Дозволено лише то, що наказано.

28. Вкажіть суб'єкти політики.

1. Держава.
2. Політичні режими.
3. Громадяни.
4. Політичні партії.
5. Політичний плюралізм.
6. Засоби масової інформації.

29. Вкажіть елементи структури громадянського суспільства.

1. Сім'я.
2. Виконавча влада.
3. Суспільно-політичні організації і рухи.
4. Парламент.
5. Незалежні засоби масової інформації.
6. Армія.

30. Основними ознаками влади є:

1. Легітимність влади.
2. Публічна влада.
3. Суверенітет.
4. Територія.
5. Політичні партії.
6. Політичний режим.

31. Вкажіть умови існування біпартійної системи.

1. Повне співпадання поглядів обох партій.
2. Конфронтація між політичними партіями.
3. Наявність у суспільстві двох партій, які дотримуються схожих поглядів та цінностей.

33. Заповніть таблицю:

Ресурси влади	Витоки влади
---------------	--------------

34. Легітимна влада – це:

1. Влада, яка обрана народом.
2. Влада, закріплена юридичним актом.
3. Влада, яка визнана громадянами як законна та необхідна.
4. Влада, яка визнана світовою спільнотою.

35. Що таке тоталітаризм?

Назвіть різновиди тоталітаризму.

36. Назвіть основні моделі переходу держави до демократії:

1. Класична.
2. Пряма.
3. Циклічна.
4. Діалектична.
5. Колективістська.
6. Плюралістична.

37. Чим характеризується політичний режим України?

1. Контролем громадянського суспільства за діяльністю держави.
2. Формуванням представницьких органів влади шляхом загальних, рівних і прямих виборів при таємному голосуванні.
3. Ліквідацією системи привілеїв, пов'язаних з обійманням влади.
4. Наявність політичного і ідеологічного плюралізму.
5. Забезпеченням конституційних прав і свобод громадян.

38. З чим пов'язана поява сучасних політичних партій?

1. З появою і розвитком представницької демократії.

2. З появою і розвитком політики.
3. З появою і розвитком парламентаризму як форми і методу організації і здійснення влади.
4. З розширенням права участі у виборах широких верств суспільства.
5. З ліквідацією абсолютних монархій.

39. Вкажіть ознаки федерації:

1. Суб'єкти федерації є повністю суверенними.
2. Єдиний соціально-економічний простір.
3. Суб'єкти федерації мають власні конституції, законодавчі, виконавчі і судові органи влади.
4. Суб'єкти федерації мають обмежену політичну самостійність.
5. Діє принцип верховенства конституції і законів федерації.
6. Може бути як одно - так двопалатний парламент.

40. Назвіть основні відмінні ознаки політичної партії.

1. Наявність уставу і програми.
2. Принцип демократичного централізму.
3. Соціальна база.
4. Посягання на владу.
5. Дотримання традицій.

42. Заповніть таблицю.

Структура державної влади	Структура політичної влади
---------------------------	----------------------------

43. Які форми влади мають місце в Україні?

1. Партократія.
2. Олігархія.
3. Бюрократія.
4. Аристократія.
5. Демократія.
6. Клептократія.

44. Що таке демократія?

Назвіть різновиди демократичних режимів.

45. Навіщо потрібна багатопартійність в умовах демократії?

1. Щоб забезпечити легітимність влади.
2. Щоб відволікати людей від замахів на владу.
3. Щоб забезпечити ефективну політичну конкуренцію у боротьбі за владу.
4. Щоб громадяни могли відстоювати свої інтереси.
5. Щоб вирішувати конфлікти у політичному житті.

46. Як співвідносяться між собою демократія і громадянське суспільство?

1. Громадянське суспільство дестабілізує демократію.
2. Демократія і громадянське суспільство не пов'язані між собою явища.
3. Демократія вимагає наявності громадянського суспільства.

47. Коли виникла політика?

1. З появою політичних партій.
2. З поділом суспільства на класи.
3. З появою приватної власності.

4. З появою теоретичних розробок про суспільство.

48. Вкажіть у таблиці особливості формування органів влади.

Форма правління	Президент	Виконавча влада	Законодавча влада
Президентська республіка			
Парламентська республіка			

49. Вкажіть інститути громадянського суспільства.

1. Держава.
2. Сім'я.
3. Політичні партії.
4. Громадські організації.
5. Органи самоврядування.
6. Тюрма.

50. Вкажіть типи партій за ідеологічною орієнтацією.

1. Ліберальні.
2. Кадрові.
3. Націоналістичні.
4. Прагматичні.
5. Соціалістичні.
6. Консервативні.

52. Заповніть таблицю:

Форми влади, запропоновані Аристотелем	
Правильні	Неправильні

53. Вкажіть характерні риси державної влади.

1. Суверенітет.
2. Політичні партії.
3. Різноманітні ресурси.
4. Особливий апарат управління та примусу.
5. Безумовний авторитет.

54. Що таке авторитаризм?

Назвіть різновиди авторитарних режимів.

55. Вкажіть засоби забезпечення легітимності правлячого режиму.

1. Посилення тіньового механізму влади.
2. Підвищення добробуту населення.
3. Успішна економічна політика.
4. Забезпечення контролю держави над діяльністю громадянського суспільства.
5. Досягнення консенсусу з опозицією.

56. Вкажіть риси демократичного режиму.

1. Реальне здійснення принципу розподілу влад.
2. Визнання верховенства закону і прав особистості.
3. Партії повинні орієнтуватися на програму правлячої еліти.
4. Дозволено все, що не має відношення до політики.
5. Політичний та ідеологічний плюралізм.

57. Чим сучасна демократія відрізняється від античної?

Антична демократія	Сучасна демократія
1. Пряма	1.
2. Воля більшості	2.
3. Право політичної участі мають лише вільні громадяни	3.

58. Вкажіть ознаки політичних партій:

59. За якої форми правління уряд формується партією (коаліцією) парламентської більшості?

1. Президентської.
2. Парламентської.
3. Абсолютної монархії.
4. Президентсько-парламентської.
5. Парламентсько-президентської.
6. Парламентської монархії.

61. Заповніть таблицю.

Ресурси влади	Структура державної влади
---------------	---------------------------

62. Назвіть типи легітимної влади (за М. Вебером):

1.
2.
3.

63. Вкажіть дві головні умови існування демократії визначені Аристотелем.

1. Обов'язкова економічна освіта громадян.
2. Наявність сильного лідера.
3. Управління державою за допомогою закону.
4. Переважна більшість середньо заможних людей у суспільстві.

64. У чому відмінність демократичного режиму від авторитарного?

1. Гласність процесу прийняття рішень органами влади.
2. Політичний і ідеологічний плюралізм.
3. Відмова від контролю над економічною сферою.
4. Контроль влади за діяльністю опозиції.
5. Наявність у громадян широких прав і свобод.

65. Дайте визначення поняття політичної системи за Д. Істоном.

1. Політична система – сукупність взаємозалежних елементів, при цьому кожен (державна, партія, еліта) виконує життєво важливі функції для всієї системи.
2. Політична система – сукупність державних і недержавних інститутів, через які реалізуються політико-владні відносини.
3. Політична система - організм, що саморегулюється, само розвивається, активно реагує на імпульси, що поступають ззовні.

66. Вкажіть ознаки федеративної держави.

67. Вкажіть принципи правової держави.

1. Розподіл влади.
2. Пріоритет прав людини.
3. Повний контроль держави над суспільством.
4. Контроль за виконанням законів.

5. Рівність всіх перед законом..
6. Дозволено усе, окрім політики.

69. Вкажіть характерні риси тоталітарної влади.

1. Вибір конкретних носіїв влади.
2. Монополія на владу однієї партії.
3. Відчуження народу від політики.
4. Повний контроль і насильство.
5. Дозволено лише те, що наказане владою.

70. Вкажіть критерії типології політичних режимів.

71. Вкажіть характерні риси авторитарної політичної системи.

1. Централізація управління економікою.
2. Зосередження влади у єдиному центрі.
3. Обмеження інтересів громадян у політичній сфері.
4. Опора на репресивні органи.
5. Обмежений плюралізм.

73. Що є об'єктом політичної науки?

1. Суспільство в цілому
2. Політична сфера.
3. Права людини.
4. Політичні відносини.
5. Національні і соціальні групи.

74. Вислів „форма правління” означає:

1. Легітимність влади.
2. Здатність і спроможність впливати на поведінку людей.
3. Територіально-адміністративний поділ держави.
4. Здатність формувати та організовувати вищі органи держави.

75. Вкажіть типи партій, виходячи з їх ролі у системі влади:

1. Правлячі.
2. Легальні.
3. Масові.
4. Кадрові.
5. Опозиційні.
6. Владні.

77. Вкажіть риси демократичної влади.

1. Вибір конкретних носіїв влади.
2. Злиття народу з владою.
3. Влада здійснюється представницькими органами.
4. Загальний контроль та насильство.
5. Дозволене все, що не заборонено.

78. Вкажіть форми демократії.

1. Елітарна.	4. Представницька.
2. Пряма.	5. Плюралістична.
3. Колективістська.	6. Плебісцитарна.

79. Ядром політичної системи є:

1. Еліта суспільства.
2. Політичні партії.
3. Держава.
4. Засоби масової інформації.

80. Виберіть ознаки, загальні для авторитаризму і демократії.

1. Відсутність величезного репресивного апарату.
2. Наявність автономних, нерегульованих державою суспільних сфер.
3. Діє принцип: «дозволено все, крім політики».
4. Відсутність державної ідеології.
5. Вільні вибори, парламентська боротьба.

81. Чому наявність у суспільстві середнього класу є необхідною умовою демократії?

1. Середній клас не допускає конкуренції в суспільстві.
2. Середній клас дорожить політичною стабільністю.
3. Середній клас є найбільш слухняним класом суспільства.
4. Середній клас цінує свободу і незалежність.

82. Хто формує уряд в парламентських республіках?

1. Президент.
2. Парламент.
3. Президент і парламент.
4. Обирається народом.

83. Підтвердить правильність суджень.

1. Усі партії діляться за ідеологічними ознаками.
2. Усі партії обмежують свою діяльність лише виборами.
3. Усі партії мають фіксоване членство.
4. Усі партії своєю метою обирають боротьбу за владу.

85. Вкажіть риси авторитарної влади.

1. Вибір конкретних носіїв влади.
2. Відчуження від політики громадян.
3. Концентрація влади в руках лідера, чи певної групи.
4. Загальний контроль і насильство.
5. Дозволено усе, що не має відношення до політики.

86. В чому відмінність демократичного режиму від тоталітарного?

1. Наявність у громадян широких прав і свобод.
2. Відчуження громадян від політики.
3. Повний контроль держави над засобами масової інформації.
4. Ринковий механізм ведення господарства.
5. Наявність політичного та ідеологічного плюралізму.
6. Реальне здійснення принципу розподілу влад.

87. Політичний режим це:

1. Спеціальні органи державної влади.
2. Система способів і методів здійснення політичної влади.
3. Система взаємовідносин держави і громадянського суспільства.
4. Поділ влад.

88. Назвіть ознаки демократії?

89. Чому у США, Німеччині та Росії двопалатні парламенти?

1. В зв'язку з тим, що це республіки.

2. В зв'язку з демократичним режимом у цих країнах.
3. В зв'язку з їх федеративним устроєм.

90. Вкажіть характерні риси громадянського суспільства.

1. Наявність плюралізму.
2. Контроль держави над усіма сторонами життя суспільства.
3. Розподіл влад.
4. Здійснення широкого самоврядування в усіх сферах суспільного життя.
5. Гарантія державою прав і свобод особистості.

91. Виділіть ознаки масових партій.

1. Свою діяльність обмежують передвиборчою боротьбою.
2. Мають централізовану організаційну структуру.
3. До членів партії відносяться усі ті, хто голосує за неї на виборах.
4. Мають фіксоване індивідуальне членство.
5. Мають програму та статут.

93. Заповніть таблицю

Форми власті		
Одного	Небагатьох	Багатьох

94. Коли влада набула політичного характеру?

1. З появою політичних партій.
2. З утворенням парламентів.
3. З появою приватної власності.
4. З утворенням держав.

95. Вкажіть суб'єктів політики.

1. Держава.	4. Політичні партії.
2. Політичний режим.	5. Політичний плюралізм.
3. Народ.	6. Засоби масової інформації.

96. Вкажіть характерні риси тоталітарної влади.

1. Монополія на владу однієї партії.
2. Повний контроль усіх сфер життя суспільства.
3. Вибір конкретних носіїв влади.
4. Відчуження від політики рядових громадян.
5. Дозволено лише те, що наказано владою.

97. Вкажіть компоненти політичного режиму згідно концепції французького політолога Ж-Л. Кермонна:

1. Партійна система.	4. Опозиція.
2. Структура інститутів влади.	5. Виборча система.
3. Політичні відносини.	6. Форма правління.

98. Вкажіть форми демократії?

1. Пряма.	4. Плюралістична.
2. Колективістська.	5. Плебісцитарна.
3. Представницька.	6. Елітарна.

99. Визначте, якій формі правління відповідає той чи інший режим взаємовідносин органів влади.

1. Режим розподілу влад.	1. Абсолютна монархія.
2. Режим злиття влад.	2. Президентська республіка.

3. Режим співпраці влад. 3. Парламентська республіка.

100. Які судження відбивають сутність президентської республіки?

1. Президент є головою держави і уряду.
2. Президент володіє правом вето на закони парламенту.
3. Президент має право розпустити парламент.
4. Президент має право призначати прем'єр-міністра.
5. У державі має місце жорсткий поділ влади.

101. Які фактори визначають кількість партій в країні?

1. Конституція.
2. Соціальна структура суспільства.
3. Політичний режим.
4. Виборча система.
5. Економічний розвиток.
6. Традиції.

103. Назвіть риси демократичної влади.

1. Загальний контроль і насильство.
2. Влада здійснюється представницькими органами влади.
3. Вибір конкретних носіїв влади.
4. Забезпечення конституційних прав і свобод громадян.
5. Дозволено все, що не заборонено законом.

104. Назвіть елементи політичної системи.

1. Політична організація.
2. Політичний режим.
3. Політичні відносини.
4. Політичні партії, традиції.
5. Політичне життя.
6. Політична культура.

105. Демократичний політичний режим передбачає:

1. Панування закону у всіх сферах життя суспільства.
2. Поділ влад.
3. Підпорядкування меншості більшості.
4. Підпорядкування більшості меншості.
5. Підпорядкування всього населення владі однієї партії.

106. Назвіть різновиди авторитарних режимів. У яких країнах вони мають місце?

108. Назвіть основні функції держави.

1. _____
2. _____
3. _____

109. Які судження відповідають концепції правової держави.

1. Дозволено усе те, що не заборонено законом..
2. Дозволено те, що не має відношення до політики.
3. Взаємна відповідальність держави і громадянина.
4. Наявність розвинутого громадянського суспільства..
5. Верховна влада знаходиться у руках одного лідера чи партії.
6. Держава здійснює повний контроль за всіма сферами життя суспільства.

110. Назвіть основні відмінні ознаки політичних партій.

1. Об'єднання, засноване на принципі самоврядування.
2. Наявність організаційної структури.
3. Наявність певної ідеології.
4. Наявність цілі – завоювання і здійснення влади.
5. Наявність харизматичного лідера.
6. Підтримка народу чи його частини.

112. Заповніть таблицю:

Засоби здійснення влади	
Позитивні	Негативні

113. Назвіть причини делегітимації влади.

1. Зростання ступеню примусу.
2. Наявність ресурсів влади.
3. Обмеження прав і свобод громадян.
4. Зниження рівня життя населення.
5. Корумпованість влади.

114. Назвіть різновиди демократичних режимів. В яких державах вони мають місце.

115. Назвіть основні моделі демократизації сучасних держав.

1. _____
2. _____
3. _____

115. Вкажіть ознаки сильної президентської влади.

1. Президент обирається парламентом.
2. Президент обирається народом.
3. Президент є головою держави.
4. Президент є головою держави і уряду.
5. Президент формує уряд.

116. Назвіть ознаки кадрових партій.

1. Влада зосереджена в руках парламентської фракції.
2. Фіксоване індивідуальне членство.
3. Діяльність обмежується передвиборчою боротьбою.
4. Проводить відкриту повсякденну ідеологічну та організаційну роботу.
5. До членів партії належать всі ті, хто голосує за неї на виборах.

118. Назвіть основні елементи структури політики.

1. Політичні конфлікти	4. Політичні відносини
2. Політична соціалізація	5. Політична свідомість
3. Політична організація	6. Політичний режим

119. Назвіть поняття політичної системи з точки зору інституціонального підходу.

1. Політична система – механізм формування влади в суспільстві з приводу формування розподілу ресурсів та цінностей.
2. Політична система є сукупністю інститутів і органів, які формують і втілюють у життя колективні цілі суспільства чи груп, які його складають.
3. Політична система є сукупністю державних і недержавних інститутів, за допомогою яких реалізуються політико-владні відносини.

120. У чому відмінність авторитарного режиму від демократичного?

1. Гласність процесу прийняття рішень органами влади.
2. Відмова від контролю над економічною сферою.
3. Контроль влади за діяльністю опозиції.
4. Наявність у громадян широких прав і свобод.
5. Політичний та ідеологічний плюралізм під контролем влади.

121. Назвіть різновиди тоталітарних режимів. Назвіть держави де вони мали місце.

122. За якої форми правління Президент є лідером правлячої партії?

1. Президентської.
2. Парламентської.
3. Змішаної.

123. Назвіть ознаки парламентської республіки.

1. Президент і парламент обираються народом.
2. Главою держави і уряду є президент.
3. Парламент формує уряд.
4. Президент обирається парламентом.
5. Головою уряду є прем'єр-міністр.
6. Практичне управління державою здійснюється прем'єр-міністром.

124. У державі декілька партій, але законодавчо закріплено керівна роль лише однієї. Який тип партійної системи має місце?

125. Назвіть характерні риси державної влади.

1. Має беззаперечний авторитет.
2. Суверенітет влади.
3. Наявність особливого апарату управління та примушення.
4. Формування політичної партії.
5. Володіє багатоманітністю ресурсів.

126. Коли виникла політика?

1. З появою політичних партій.
2. З появою національних держав.
3. З соціальним розшаруванням суспільства.
4. З появою держав.

127. Які ознаки характерні для демократичного режиму?

1. Політичний та ідеологічний плюралізм.
2. Панування закону в усіх сферах життя суспільства.
3. Домінування методів насильства, примусу.
4. Партії змушені орієнтуватися на програму правлячої еліти.
5. Реальне здійснення принципу поділу влади.
6. Забезпечення прав і свобод особистості.

128. Назвіть соціальні передумови демократії.

1. Розвиненість масових комунікацій.
2. Відносно високий рівень добробуту громадян.
3. Соціальний плюралізм.
4. Високий ступінь урбанізації.
5. Численний та впливовий середній клас.

129. Яка з вказаних заборон характерна для авторитарної влади?

1. Заборонено все, що не дозволено владою.
2. Заборонено лише те, що має відношення до політики.
3. Заборонено лише те, що заборонено законом.

130. Назвіть основні принципи демократичних виборів.

1. Свобода виборів.
2. Загальні вибори.
3. Багатопартійність.
4. Виборчі системи.
5. Прямі вибори.
6. Таємне голосування.

131. Заповніть таблицю.

Пропорційна виборча система	
Позитиви	Недоліки

132. Назвіть ознаки змішаної республіки.

1. Президент, як правило, обирається парламентом.
2. Президент, як правило, обирається народом.
3. Уряд формує президент.
4. Уряд формує парламентська більшість.
5. Президент є головою правлячої партії і керується її курсом.
6. Президент не є головою правлячої партії і формально не пов'язаний з нею.

133. Заповніть таблицю:

Держави	Форма правління	Форма адм.-тер. устрою
Австралія		
Аргентина		
Бельгія		
Беларусь		
Болгарія		
Бразилія		
Бруней		
Великобританія		
Греція		
Єгипет		
Індія		
Індонезія		
Іран		
Іспанія		
Італія		
Канада		
Китай		
Корея (Південна)		
Люксембург		
Мексика		

Нідерланди		
Німеччина		
Об'єднані Арабські Емірати		
Оман		
Південно-Африканська Республіка		
Польща		
Росія		
Саудівська Аравія		
США		
Туреччина		
Угорщина		
Україна		
Франція		
Чилі		
Швейцарія		
Швеція		
Японія		

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Атаманюк, З. М. Еліта як соціальний феномен [Текст] / З. М. Атаманюк // Перспективи. – 2003. – № 4. – С 96–101.
- Гаджиев К. С. Политология [Текст]: учеб. для вузов / К. С. Гаджиев. – М., 2004.
- Гаман-Голутвина, О.В. Политическая элита – определение основных понятий [Текст] / О. В. Гаман-Голутвина // Полис. – 2000. – № 3.
- Завершанский, К. Ф. Легитимность: генезис, становление и развитие концепта [Текст] / К. Ф. Завершанский // Полис. – 2001. – № 2. – С. 113–131.
- История политических и правовых учений [Текст] / под общ. ред. В. С. Нерсесянца. – М., 2000.
- Кирилюк, Ф. М. Політологія Нової доби [Текст]: навчальний посібник / Ф. М. Кирилюк. – К., 2003.
- Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера [Текст]: пер. з нім. / ред. Є. Причепій. – К., 2002.
- Основы демократии [Текст]: навч. посібник / за заг. ред. А. Ф. Колодій. – К., 2004.
- Політологічний енциклопедичний словник [Текст]. – К., 2004.
- Політологія [Текст]: Політичні системи країн світу / В. Ю. Пушкін (керівн. авт. кол.). – Д., 2003.
- Политология для всех [Текст]: учебное пособие в 2 частях / М. В. Зенкин, Л. Н. Колосова и др. – Д., 2002.
- Политология [Текст]: учебное пособие в 5 частях / В.Е.Пушкин (отв. ред.). – Д., 2000-2002.
- Політологія [Текст]: підручник / М. І. Панов (керівн. авт. кол.), Л. М. Герасіна, В. С. Журавський та ін. – К., 2005.
- Попов, С.А. Партии, демократия, выборы [Текст] / С. А. Попов. – М., 2003.
- Пугачев, В. П. Введение в политологию [Текст] : / В. П. Пугачев, А. И. Соловьев – М., 2002.
- Рудич, Ф. М. Політологія [Текст]: підручник / Ф. М. Рудич. – К., 2004.
- Скиба, В. Й., Горбатенко, В. П., Туренко, В. В. Вступ до політології [Текст]: підручник. – К., 1996.
- Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира [Текст] / под ред. В. С. Бакирова, Н. И. Сазонова. – Харьков, 2005.
- Хантингтон, С. Третья волна. Демократизация в конце XX века [Текст]: пер. с англ. / С. Хантингтон. – М., 2003.
- Чиркин, В. Е. Конституционное право зарубежных стран [Текст] / В. Е. Чиркин. – М., 1997.

Упорядники:

Галь Богдан Олександрович
Єгорова Олена Віталіївна
Зенкін Михайло Васильович
Колісник Дмитро Вікторович
Поух Анатолій Володимирович
Пушкін Віктор Юхимович

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
для організації самостійної роботи студентів
з дисципліни «Політологія»
(модульний варіант)

Друкується у редакційній обробці авторів

Комп'ютерна верстка – М.В. Зенкін

Підписано до друку 26.06.2012. Формат 30x42/4.

Папір офсет. Ризографія. Ум. друк. арк. 1,7.

Обл.-вид. арк. 1,7. Тираж 100 прим. Зам. №